

Шановні читачі!

В умовах стрімких соціокультурних змін, військових конфліктів, динамічних рухів міграційних та номадних суб'єктів набувають особливої актуальності філософські дослідження сучасних цивілізаційних та міграційних викликів, механізмів міжкультурних зв'язків і соціальної адаптації мігрантів у новому середовищі.

Наукові статті цього випуску демонструють сучасні методології дослідження порубіжних культурних станів, міжкультурних взаємодій та маргінальних позицій соціальних суб'єктів. Термін «лімінальність», що означає поріг, межа, перехід, використано для опису якостей невизначеності, двозначності, дезорієнтації та змін у соціальному статусі, цінностях, нормах та ідентичності, коли індивід «стоїть на порозі» між попереднім способом існування та новим способом структурування спільноти, особистості, або час. Міграційні процеси як переміщення людей задля усвідомленого задоволення своїх економічних і культурних потреб і зміни способу життя, трансцендування в новий соціокультурний простір оприявнюють актуальні екзистенційні, соціокультурні, економічні виміри проблематики. Гострота питання міжкультурних відносин приймаючої громади з мігрантами вимагає осмислення і розроблення стратегій їх розгортання, що і пропонують автори нашого випуску.

Дон Антоніо Велес, Лурдес Сімона Анабієза Дель Росаріо, Джессель Жан Домінгес Хуньєга Лоліт Абегайл Халасан Хінаутан Даніка Кей Бабанто Ансале актуалізують значення трудової міграції як значної частини робочої сили в сучасному світі. На прикладі регіону АСЕАН вони показують, як трудова міграція зростала в масштабах, різноманітності та значенні, обґрунтовують її як важливий фактор покращення економічної ситуації. Автори статті узагальнили та зафіксували зміни в імміграційній політиці країн АСЕАН за останні десять років і показали, як ці зміни вплинули на моделі чистої міграції та економічні показники. Доведено, що розуміння зв'язків між міграцією та економічною ефективністю стає вирішальним для розуміння того, як переміщення людей впливає на сталій розвиток, соціальну гармонію та довгострокове процвітання.

Оксана Терещенко так само розглядає проблеми міграції населення як невід'ємну частину існування глобалізованого світу і яскравий приклад стирання кордонів та поглиблення взаємозалежності різних факторів і регіонів у соціально-економічній, політичній, духовно-культурній сферах. Міграційні процеси авторка представляє як різновекторний рух у соціокультурному просторі особистостей і спільнот, який має як об'єктивні, так і суб'єктивні причини, і підкреслює, що такий погляд є особливо важливим під час російсько-української війни, одним з наслідків якої є суттєве збільшення внутрішніх та зовнішніх переселенців. Методологічною рамкою свого пояснення міграційних процесів авторка обрала концепцію лімінальності, що дозволяє з'ясувати механізми акультурації та адаптації емігранта в іноземному середовищі. Розглядаються зміни в мікро- та макросоціумах, культурному середовищі емігрантів та подається авторська концепція набуття подвійної ідентичності як один з позитивних виходів емігранта з ліміна-

льного стану та якісне його влиття в чужоземний простір зі збереженням своєї власної національної ідентичності та набуття нового статусу – іммігранта.

Продовжуючи цю ідею, **Марина Колінько та Олена Александрова** систематизують етапи акультурації мігрантів, методологічно спираючись на класичні праці К.Оберга, Дж. Беррі та сучасних соціологів. Авторки доводять, що процеси засвоєння цінностей, форм поведінки нової спільноти, створення нових культурних алгоритмів сприяють виокремленню людини з травматичного досвіду минулого і подоланню посттравматичного культурного стресу. А також наголошують, що важливою складовою адаптаційних процесів мігрантів є підтримка їх приймаючою державою і громадянським суспільством.

Особливості трудової поведінки українських біженців війни розглянула в своїй статті **Галина Тимофєєва**. Авторський кут зору пов'язаний з цінностями, що розуміються як основа соціалізації індивіда (Т.Парсонс). Критеріальною основою вибору цінностей для авторського аналізу стало Європейське соціальне дослідження цінностей демократії та шляхів здобуття особистого добробуту (ESS), в яке Україна включалася у 2012 році. Тоді ціннісні пріоритети українців щодо роботи стосувалися рівня доходу, надійності роботи, можливості суміщати трудові та сімейні обов'язки, підвищувати кваліфікацію та можливості проявляти ініціативу. Вибравши за основу цю шкалу цінностей і опрацювавши ряд відкритих статистичних та наукових джерел, соціологічних досліджень, авторка з'ясувала, наскільки змінилися/трансформувалися ці цінності у біженців війни, що виїхали до європейських країн, станом на початок 2023 року. Зокрема виділено декілька типів трудового менталітету працівника, які базуються на амбівалентності елементів національного трудового патерну, та виконано співвіднесення цих елементів з образом українського біженця війни зразка 2022-2023 років.

Теодор Гривна в своїй статті проводить думку, що інтенсивна увага до імміграції в західних суспільствах відволікає спільноти від більш фундаментальних інституційних дисфункцій у різних секторах, зокрема таких як економічна стагнація, криза доступності житла, неефективність систем охорони здоров'я та освіти. Застосовуючи теоретичні парадигми таких філософів як Жирар, Габермас і Жижек, автор демонструє, що перекладання провин на іммігрантів є складним соціальним механізмом, що дозволяє заміщувати стрес та тривоги, які виникли внаслідок дисфункції соціальних інституцій. Дослідження підкреслює контраст між стагнацією в традиційних секторах та динамізмом технологічної індустрії і акцентує увагу на необхідності всебічних інституційних реформ. Автор виступає за зміну в публічному дискурсі та перехід від конфліктних дебатів про імміграцію до вирішення корінних причин соціальних та економічних негараздів. Це дослідження сприяє більш детальному розумінню сучасних суспільних проблем і закликає до зміщення фокусу в бік змістовної інституційної реформи для створення ефективніших інституцій, здатних відповідати на виклики двадцять першого століття.

Леонід Костенко, Вікторія Копанєва, Олена Григорєвська, Олександр Жабін та Анастасія Кубко представляють результати наукометричного оцінювання сучасного стану наукових міграційних процесів в Україні. Джерелами даних для їхнього дослідження стали міжнародні мультипредметні бази наукових публікацій Web of Science, Scopus, а також мультидисциплінарний реєстратор унікальних наукових ідентифікаторів ORCID, показник Scopus SCImago Journal&Country Rank (для оцінювання наукової ваги публікацій) та інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки». Автори встановили негативні та позитивні наслідки інтелектуальної міграції, які полягають відповідно в зниженні інтелектуального потенціалу країни та збільшенні можливостей для українських науковців проводити наукові дослідження в еміграції, зростанні відомості та затребуваності українських науковців, стимуляції розвитку науки загалом. Автори запропонували концепцію загального підходу до фіксації та оцінки явища наукової міграції національними бібліометричними системами на підставі поєднання цитатно-нумерологічного наукометричного підходу з експертними висновками.

Серед інших цивілізаційних викликів, над якими рефлексують автори цього випуску – проблеми свободи і насильства, нерівності та її розуміння в західній цивілізаційно-культурній парадигмі, сучасної ролі міфологічних практик в світовому мультикультурному ландшафті.

Амон Бекеле в своїй статті кидає виклик загальноприйнятому розумінню свободи та її співвідношенню з насильством, спираючись на феноменологічну філософію для дослідження досвіду індивідів, які одночасно є суб'єктами та об'єктами насильства. Автор обґрунтовує, що свобода – це не просто відсутність фізичних обмежень, а швидше складна взаємодія соціальних і екзистенційних факторів, які формують індивідуальний досвід волі та автономії.

Досліджуючи проблеми соціальної нерівності у західній культурно-цивілізаційній парадигмі **Максим Бірюк** віднаходить у ній два різних підходи. Перший шлях елітаризму (традиційно-авторитарний) передбачає аполітичність нерівності, пропонуючи ідеї панування аристократії (нерівність всередині окремого суспільства) або ідеї ра-

сового панування (нерівність між народами і цивілізаціями). Другий шлях – егалітарний, який наполягає на створенні суспільства, побудованого на ідеї рівності (філософія лібералізму та марксизму). Якщо представники ліберального крила егалітаризму зосереджені на обґрунтуванні суспільства рівних можливостей з наголосом на природних правах людини, то традиція марксизму тяжіє до розгляду суспільних протиріч, викликаних нерівністю, як антагоністичних. Відтак, специфічно західним шляхом викорінення нерівності стають протест, революція, бунт. Водночас у статті зазначається, що глибинною світоглядною основою такого способу вирішення проблеми нерівності є нігілістичний характер західної цивілізації, її «фаустівський дух».

Інтерпретацію біографічного методу в культурологічних та філософських дослідженнях представляють в своїй роботі **Марія Рижик та Інна Голубович**. Такий методологічний поворот демонструє переосмислення міфологічних образів та загальноприйнятих культурних нарративів давньоіндійського епосу «Рамаяна» у міжкультурному контексті, сприяє розвитку міжкультурного розуміння і діалогу східної та західної інтелектуальних традицій. Зокрема, аналіз епосу показує трансформацію архетипів відданості, справедливості та любові, що розкривається через конкретні біографічні ситуації та сценарії. Кожен персонаж в епосі виступає як носій певних архетипічних якостей та уявлень, що відображають різні аспекти людської природи, а також є своєрідними символами чесноти, відданості, кохання, моралі, зла тощо. Авторки показують, як ще допомогою міфологічних сюжетів через біографічні практики сучасні люди ідентифікують себе з героями міфів. В останні десятиліття в Індії спостерігається популяризація сучасних адаптацій «Рамаяни». Розвиток «нової індійської міфотворчості» та оновлене сприйняття глибоких архетипів в Індії відбуваються в контексті зростаючої експансії біографічного та псевдобіографічного контенту у мас-культурі. Герої епосів стають основою для біографічних стратегій сучасної аудиторії, відіграючи невід'ємну роль у формуванні культури сучасної Індії та визначенні конкретних варіантів побудови life-course.

Редактори випуску